TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2016 m. balandžio 12 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — EEB ir Turkijos asociacijos susitarimas — Sprendimas Nr. 1/80 — 13 straipsnis — Status quo išlyga — Šeimos susijungimas — Nacionalinės teisės aktas, kuriuo nustatomos naujos, griežtesnės, šeimos narių susijungimo sąlygos, taikomos ekonomiškai aktyvių atitinkamoje valstybėje narėje gyvenančių ir turinčių leidimą gyventi šalyje Turkijos piliečių šeimos nariams, kurie yra ekonomiškai neaktyvūs — Pakankamai tvirtų ryšių, leidžiančių sėkmingai integruotis šalyje, sąlyga“

Byloje C-561/14

dėl *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas, Danija) 2014 m. gruodžio 3 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2014 m. gruodžio 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

**Caner Genc**

prieš

**Integrationsministeriet**

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas K. Lenaerts, pirmininko pavaduotojas A. Tizzano, kolegijų pirmininkai R. Silva de Lapuerta (pranešėja), M. Ilešič, L. Bay Larsen, F. Biltgen, C. Lycourgos, teisėjai A. Rosas, A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits, K. Jürimäe, M. Vilaras,

generalinis advokatas P. Mengozzi,

posėdžio sekretorius T. Millett (kanclerio pavaduotojas),

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2015 m. spalio 20 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— C. Genc, atstovaujamo advokato T. Ryhl,

— Danijos vyriausybės, atstovaujamos C. Thorning, padedamo advokato R. Holdgaard,

— Austrijos vyriausybės, atstovaujamos G. Hesse,

— Europos Komisijos, atstovaujamos M. Clausen C. Tufvesson, D. Martin ir F. Erlbacher,

* Proceso kalba: danų.

susipažinęs su 2016 m. sausio 20 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

## Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros (toliau –Sprendimas Nr. 1/80), pridėto prie Susitarimo, kuriuo įsteigiama Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacija, kuris 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje buvo pasirašytas Turkijos Respublikos, EEB valstybių narių ir Bendrijos ir kuris Bendrijos vardu buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB (OL 217, 1964, p. 3685; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 10, toliau – Asociacijos susitarimas), 13 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Turkijos piliečio C. Genc ir *Integrationsministeriet* (Integracijos ministerija) ginčą dėl to, kad ministerija atmetė jo prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje, pateiktą siekiant susijungti su šeima.

### Teisinis pagrindas

*Europos Sąjungos teisė*

Asociacijos susitarimas

3 Pagal Asociacijos susitarimo 2 straipsnio 1 dalį šio susitarimo tikslas – skatinti nuolatinį ir darnų susitariančiųjų šalių prekybinių ir ekonominių santykių stiprinimą, visiškai atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti greitesnį Turkijos ekonomikos vystymąsi, didinti Turkijos gyventojų užimtumo lygį ir gerinti jų gyvenimo sąlygas.

4 Pagal Asociacijos susitarimo 12 straipsnį „siekdamos laipsniškai tarpusavyje įgyvendinti laisvą asmenų judėjimą Susitariančios Šalys sutaria remtis [EB 39], [EB 40] ir [EB 41] straipsniais“, o pagal šio susitarimo 13 straipsnį šios šalys, „siekdamos panaikinti įsisteigimo laisvės tarpusavio apribojimus, <...> susitaria remtis [EB 43–46] ir [EB 48] straipsniais“. (Neoficialus vertimas.)

Sprendimas Nr. 1/80

5 Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnyje nustatyta:

„Bendrijos valstybės narės ir Turkija negali nustatyti naujų apribojimų, susijusių su darbuotojų ir jų šeimos narių, kurie teisėtai gyvena ir dirba atitinkamoje teritorijoje, įsidarbinimo sąlygomis.“ (Neoficialus vertimas.)

6 Sprendimo 1/80 14 straipsnyje nurodyta:

„1. Šio skyriaus nuostatos taikomos atsižvelgiant į apribojimus, pateisinamus viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir sveikatos sumetimais.

2. Jos nepažeidžia teisių ir pareigų, kylančių iš atskirų valstybių teisės aktų ar dvišalių Turkijos ir Bendrijos valstybių narių susitarimų, kuriais jų piliečiams numatytos palankesnės nuostatos.“ (Neoficialus vertimas.)

Papildomas protokolas

7 1970 m. lapkričio 23 d. Briuselyje pasirašytas ir 1972 m. gruodžio 19 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 2760/72 Bendrijos vardu sudarytas, aprobuotas bei patvirtintas papildomas protokolas (OL L 293, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 11 t., p. 41, toliau – papildomas protokolas) yra neatskiriama Asociacijos susitarimo dalis, kaip matyti iš jo 62 straipsnio.

8 Papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Susitariančiosios Šalys susitaria tarpusavyje nenustatyti naujų įsisteigimo laisvės ar laisvės teikti paslaugas apribojimų.“ (Neoficialus vertimas.)

*Danijos teisė*

9 Pagrindinėje byloje taikomos redakcijos Įstatymo dėl užsieniečių (*Udlændingeloven*) (toliau – Danijos įstatymas dėl užsieniečių) 9 straipsnio 1 dalies 2 punkto d papunktyje numatyta, kad pateikus prašymą leidimas gyventi šalyje gali būti išduodamas Danijoje nuolat gyvenančio asmens ar jo sutuoktinio santuokos nesudariusiam nepilnamečiam vaikui, kuriam nėra sukakę 15 metų, jei vaikas gyvena su asmeniu, kuriam paskirta jo globa ir kuris nėra pradėjęs gyventi savarankiško šeiminio gyvenimo palaikant pastovius santykius, ir jei Danijoje gyvenantis asmuo turi leidimą gyventi šalyje neterminuotą laikotarpį arba leidimą gyventi šalyje su galimybe gauti leidimą nuolat gyventi šalyje.

10 Danijos įstatymo dėl užsieniečių, iš dalies keičiančio Danijos įstatymą dėl užsieniečių ir Įstatymą dėl integracijos, 9 straipsnio 13 dalyje (ji buvo įterpta 2004 m. birželio 9 d. Įstatymu Nr. 427), nustatyta:

„Tais atvejais, kai pareiškėjas ir vienas iš pareiškėjo tėvų gyvena savo kilmės valstybėje arba kitoje valstybėje, leidimas gyventi šalyje pagal [šio įstatymo 9 straipsnio] 1 dalies 2 punktą gali būti išduodamas, tik jei pareiškėjas turi ar gali turėti pakankamai tvirtų ryšių su Danija, kad galėtų sėkmingai joje integruotis. Tačiau tai netaikoma tuo atveju, kai prašymas pateikiamas ne vėliau kaip likus dvejiems metams nuo tos dienos, kai Danijoje gyvenantis asmuo įvykdo [minėto įstatymo] 9 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytas sąlygas arba yra labai svarbių priežasčių, pirmiausia šeimos vienybė, dėl kurių šio reikalavimo negalima taikyti.

11 Danijos įstatymo dėl užsieniečių 9 straipsnio 13 dalies parengiamuosiuose dokumentuose minima, kad šia nuostata siekiama neleisti tėvams sąmoningai nuspręsti palikti savo vaiką gyventi su vienu iš tėvų kilmės valstybėje, kol jis taps beveik suaugęs (nors šis vaikas būtų galėjęs gauti leidimą gyventi Danijoje anksčiau), kad jis gautų kilmės valstybės kultūrą atitinkantį išsilavinimą ir nuo pat vaikystės neįsisavintų Danijos taisyklių ir vertybių.

12 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal praktiką, apibūdintą 2007 m. liepos 2 d. Integracijos ministerijos pažymoje, nepilnamečio vaiko gebėjimas sėkmingai integruotis yra diskrecinio vertinimo, kuriuo ypač atsižvelgiama į tokius parametrus, kaip vaiko gyvenimo atitinkamose valstybėse trukmė ir pobūdis ir, be kita ko, galimas ankstesnis šio vaiko gyvenimas Danijoje, valstybė, kurioje jis praleido didžiausią savo vaikystės ir paauglystės dalį, vieta, kurioje jis ėjo į mokyklą, tai, ar šis vaikas kalba ar nekalba daniškai ar kalba kilmės valstybės kalba, ir ar šis vaikas vaikystėje įsisavino Danijos vertybes ir taisykles, kad egzistuoja arba gali egzistuoti pakankamai tvirti ryšiai su Danija, kad galėtų sėkmingai integruotis šioje valstybėje narėje. Be to, atsižvelgiant į kitas vertinamas aplinkybes, tam tikra svarba teikiama aplinkybei, ar vienas iš tėvų, kuris gyvena Danijoje, yra gerai integravęsis ir turi tvirtų ryšių su Danijos visuomene.

13 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą taip pat matyti, kad išskirtiniais atvejais esama labai specifinių motyvų, kuriais remiantis nėra reikalaujama įvykdyti sąlygos turėti pakankamai tvirtų ryšių atitinkamoje valstybėje narėje, kad galėtų sėkmingai joje integruotis. Taip pirmiausia yra tuomet,

kai atsisakymas leisti šeimos susijungimą prieštarauja Danijos Karalystės tarptautiniams įsipareigojimams arba geriausiems atitinkamo vaiko interesams, kaip tai suprantama pagal Niujorko vaiko teisių konvenciją, pasirašytą 1989 m. lapkričio 20 d. ir ratifikuotą visų valstybių narių, arba dėl sunkios ligos arba negalios humanitariniu požiūriu būtų nepateisinama grąžinti Danijoje gyvenantį vieną iš tėvų į valstybę, kurioje nėra sudaryta priėmimo ir gydymo sąlygų, arba kai vienas iš tėvų, kuris gyvena kilmės valstybėje, negali pasirūpinti šiuo vaiku.

14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad Danijos įstatymo dėl užsieniečių 9 straipsnio 13 dalis taikoma tik trečiųjų šalių piliečių, kurie gyvena Danijoje, ir jų šeimos narių šeimos susijungimo prašymams ir kad tuomet, kai įsigaliojo Sprendimas Nr. 1/80, jokia norma, atitinkanti Danijos įstatymo dėl užsieniečių 9 straipsnio 13 dalį, nebuvo taikoma.

**Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai**

15 Pareiškėjas pagrindinėje byloje C. Genc yra Turkijos pilietis, gimęs 1991 m. rugpjūčio 17 d. Jo tėvas, taip pat Turkijos pilietis, atvyko į Daniją 1997 m. gruodžio 14 d. ir nuo 2001 m. balandžio 21 d. turi leidimą šioje valstybėje narėje gyventi nuolat.

16 Remiantis 1997 m. gruodžio 30 d. Haymana teismo (Turkija) sprendimu C. Genc tėvų santuoka buvo nutraukta. Nors ieškovo pagrindinėje byloje tėvui po santuokos nutraukimo buvo paskirta tiek C. Genc, tiek jo dviejų vyresnių brolių globa, ieškovas pagrindinėje byloje ir toliau gyveno Turkijoje pas savo senelius.

17 Nuo 2003 m. gegužės mėn. du jo vyresni broliai turi leidimus gyventi Danijoje.

18 2005 m. sausio 5 d. ieškovas pagrindinėje byloje pirmą kartą paprašė išduoti leidimą gyventi Danijoje. Tuo metu jo tėvas dirbo samdomu darbuotoju šioje valstybėje narėje.

19 2006 m. rugpjūčio 15 d. Danijos migracijos tarnyba (*Udlændingeservice*) atmetė C. Genc prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje pagal Danijos įstatymo dėl užsieniečių 9 straipsnio 13 dalį motyvuodama tuo, kad suinteresuotasis asmuo neturėjo arba negalėjo turėti pakankamai tvirtų ryšių su Danija, kad galėtų šioje valstybėje narėje sėkmingai integruotis. Šį sprendimą 2006 m. gruodžio 18 d. patvirtino Integracijos ministerija.

20 Konkrečiai kalbant, 2006 m. gruodžio 18 d. sprendime Integracijos ministerija, atsižvelgdama, be kita ko, į tai, kad: C. Genc gimė Turkijoje, kur praleido visą savo vaikystę ir iki šios datos gavo išsilavinimą, niekuomet nebuvo atvykęs į Daniją, kalba tik turkiškai, neturi jokių ryšių su Danijos visuomene ir per pastaruosius dvejus metus tėvas jį matė tik du kartus, – padarė išvadą, jog ieškovas pagrindinėje byloje savo jaunystėje neįsisavino Danijos vertybių ir taisyklių tiek, kad turėtų arba galėtų turėti pakankamai tvirtų ryšių su Danija ir sėkmingai joje integruotųsi.

21 Be to, Integracijos ministerija manė, kad C. Genc tėvas taip pat negalėjo būti laikomas nei gerai integruotu, nei turinčiu pakankamai tvirtų ryšių su Danijos visuomene, kad dėl ieškovo pagrindinėje byloje būtų galima padaryti kitokią išvadą nei ta, kuri buvo padaryta ankstesniame punkte.

22 Pagaliau Integracijos ministerija pažymėjo, kad nėra jokio kito specialus motyvo, pirmiausia šeimos vienybės, kuris pagrįstų leidimo gyventi šalyje išdavimą C. Genc, nors jis neturi arba negali turėti pakankamai tvirtų ryšių su Danija, kad galėtų sėkmingai joje integruotis, ir kad taip pat nėra didesnių kliūčių ieškovo pagrindinėje byloje tėvui vykti į Turkiją su juo tęsti savo šeiminio gyvenimo arba tęsti šeiminio gyvenimo tokiomis pat sąlygomis, kurios buvo prieš jam savanoriškai atvykstant į Daniją 1997 m.

23 2007 m. rugsėjo 17 d. Integracijos ministerija atsisakė pakartotinai nagrinėti C. Genc prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje.

24 Ieškovas pagrindinėje byloje kreipėsi į *Glostrup Ret* (Glostrupo teismas, Danija), šis 2011 m. gruodžio 9 d. sprendimu patvirtino Integracijos ministerijos sprendimą atsisakyti išduoti prašomą leidimą gyventi šalyje.

25 C. Genc apskundė šį sprendimą *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas, Danija).

26 *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas) pažymi, kad Sprendime *Dogan* (C-138/13, EU:C:2014:2066) Teisingumo Teismas sutiko, kad papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalyje numatyta su įsisteigimo laisve susijusi *status quo* išlyga turi būti aiškinama taip, kad ji draudžia valstybei narei nustatyti naujus apribojimus, susijusius su galimybe gauti leidimą susijungti su Turkijos kilmės sutuoktiniu.

27 Vis dėlto, *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas) pirmiausia išreiškia abejones dėl minėto sprendimo atitikties ankstesnei Teisingumo Teismo praktikai, susijusiai tiek su *status quo* išlygomis, tiek su istorinėmis Asociacijos susitarimo priėmimo aplinkybėmis ir tikslu.

28 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teiraujasi, ar teisės principas, kuris matyti iš Sprendimo *Dogan* (C-138/13, EU:C:2014:2066), kiek tai susiję su papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalyje nustatyta *status quo* išlyga, taip pat taikomas ir Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnio nuostatai, nors šių nuostatų formuluotės skirtingos.

29 Galiausiai minėtas teismas, remdamasis tuo, jog Teisingumo Teismo sprendimuose *Demir* (C-225/12, EU:C:2013:725) ir *Dogan* (C-138/13, EU:C:2014:2066) padaryta išvada, kad nauji apribojimai, susiję su *status quo* išlyga, gali būti leistini, jei apribojimas pateisinamas privalomu bendrojo intereso pagrindu, yra tinkamas užtikrinti teisėto tikslo pasiekimą ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti, abejoja dėl tokio aiškinimo atitikties Sprendimui *Dereci ir kt.* (C-256/11, EU:C:2011:734), taip pat teiraujasi, kokiomis gairėmis reikia vadovautis, siekiant įvertinti apribojimą ir jo proporcingumą.

30 Šiomis aplinkybėmis *Østre Landsret* (Rytų regiono apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnyje ir (ar) papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos *status quo* išlygos turi būti aiškinamos taip, kad *status quo* reikalavimas apima naujas ir griežtesnes šeimos narių, kurie nėra ekonomiškai aktyvūs, be kita ko, nepilnamečius ekonomiškai aktyvių Turkijos piliečių, kurie gyvena valstybėje narėje ir turi leidimą joje gyventi, vaikus, teisei susijungti su šeima taikomas sąlygas, atsižvelgiant į:

a) Teisingumo Teismo sprendimuose *Derin* (C-325/05, EU:C:2007:442), *Ziebell* (C-371/08, EU:C:2011:809), *Dülger* (C-451/11, EU:C:2012:504) ir *Demirkan* (C-221/11, EU:C:2013:583) pateiktą *status quo* išlygų aiškinimą,

b) Asociacijos susitarimo, išaiškinto, be kita ko, sprendimuose *Ziebell* (C-371/08, EU:C:2011:809) ir *Demirkan* (C-221/11, EU:C:2013:583), tikslą ir turinį ir atsižvelgiant į tai, kad:

— Asociacijos susitarime ir prie jo pridėtuose protokoluose, sprendimuose ir kituose dokumentuose nėra įtvirtintos nuostatos dėl šeimos susijungimo, ir

— šeimos susijungimas tuometinėje Europos Bendrijoje ir dabar Europos Sąjungoje visada buvo reglamentuojamas antrinės teisės aktais, šiuo metu 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančia Reglamentą

(EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančia direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p. 77)?

2. Teisingumo Teismo prašoma atsakant į pirmąjį klausimą nurodyti, ar galima išvestinė valstybėje narėje gyvenančių ir leidimą joje gyventi turinčių ekonomiškai aktyvių Turkijos piliečių šeimos narių teisė susijungti su šeima, taikoma darbuotojo Turkijos piliečio šeimos nariams pagal Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnį, ar ji taikoma tik savarankiškai dirbančio darbuotojo Turkijos piliečio šeimos nariams pagal Papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalį?

3. Jei atsakymai į pirmąjį ir antrąjį klausimus būtų teigiami, Teisingumo Teismo prašoma nurodyti, ar Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnyje įtvirtinta *status quo* išlyga turi būti aiškinama taip, kad nauji apribojimai, kurie „pateisinami privalomu bendrojo intereso pagrindu, yra tinkami užtikrinti, kad būtų pasiektas teisėtas tikslas, ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti“ (to, kas numatyta Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnyje), yra teisėti?

4. Jeigu atsakymas į trečiąjį klausimą būtų teigiamas, Teisingumo Teismo prašoma nurodyti:
   a) Kokiomis gairėmis reikia vadovautis vertinant apribojimą ir proporcingumą? Teisingumo Teismo prašoma nurodyti, ar reikia vadovautis tais pačiais principais, kurie išdėstyti jo praktikoje dėl šeimos susijungimo, kiek tai susiję su laisvu Sąjungos piliečių judėjimu, grindžiamu Direktyva dėl laisvo asmenų judėjimo (Direktyva 2004/38) ir SESV nuostatomis, ar vis dėlto turi būti atliekamas kitoks vertinimas?
   b) Jei turi būti atliekamas kitoks vertinimas nei tas, kuris kyla iš Teisingumo Teismo praktikos dėl šeimos susijungimo, kiek tai susiję su laisvu [Sąjungos] piliečių judėjimu, Teisingumo Teismo prašoma nurodyti, ar atskaitos tašku turi būti laikomas proporcingumo vertinimas, atliekamas Europos žmogaus teisių teismo praktikoje dėl Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, pasirašytos 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje, 8 straipsnio dėl šeimos gyvenimo gerbimo, o jei ne, kokiais principais reikia vadovautis?
   c) Nepaisant to, koks vertinimo metodas būtų taikomas, reikia išsiaiškinti, ar tokia teisės nuostata, kaip iš dalies pakeista Įstatymo dėl užsieniečių 9 straipsnio 16 dalis (buvusi 9 straipsnio 13 dalis), pagal kurią šeimos susijungimui tarp asmens, kuris yra trečiosios šalies pilietis, turi leidimą gyventi Danijoje ir joje gyvena, ir jo nepilnamečio vaiko, kuris kartu su kitu iš tėvų gyvena kilmės valstybėje arba kitoje valstybėje, taikoma sąlyga, kad vaikas turėtų ar galėtų turėti tokius ryšius su Danija, kurie būtų sėkmingos integracijos Danijoje pagrindas, gali būti laikoma „pateisinama privalomu bendrojo intereso pagrindu, <...> tinkama užtikrinti, kad būtų pasiektas teisėtas tikslas, ir neviršijančia to, kas būtina jam pasiekti“?“

31 2015 m. kovo 30 d. Teisingumo Teismo kanceliarija gavo raštą, kuriuo Danijos vyriausybė, vadovaudamasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 16 straipsnio trečia pastraipa, paprašė Teisingumo Teismo posėdžiauti didžiosios kolegijos sudėties.

## Dėl prejudicinių klausimų

32 Savo klausimais, kuriuos reikia išnagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar nacionalinė priemonė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią darbuotojo Turkijos piliečio, teisėtai gyvenančio atitinkamoje valstybėje narėje, ir jo nepilnamečio vaiko šeimos susijungimui taikoma sąlyga, kad vaikas turėtų arba galėtų turėti pakankamai tvirtų ryšių su šia valstybe nare, kad jis galėtų sėkmingai joje integruotis, kai jis ir jo kitas vienas iš tėvų gyvena kilmės valstybėje arba kitoje valstybėje, ir kad šeimos susijungimo prašymas pateiktas praėjus daugiau kaip dvejiems metams nuo dienos, kai vienas iš atitinkamoje valstybėje narėje gyvenančių tėvų gavo leidimą gyventi šalyje neterminuotą laikotarpį arba leidimą su galimybe

šioje šalyje gyventi nuolat, yra „naujas apribojimas“, kaip tai suprantama pagal Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnį ir (arba) papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalį, ir, jeigu taip, ar toks apribojimas vis dėlto gali būti pateisinamas.

33 Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnyje ir papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalyje nustatytos *status quo* išlygos bendrai uždraudžia bet kokios naujos priemonės, kurios tikslas ar pasekmė būtų tai, jog Turkijos piliečio naudojimuisi ekonomine laisve atitinkamos valstybės narės teritorijoje būtų taikomos labiau ribojančios sąlygos nei tos, kurios jam taikytos šioje valstybėje narėje nurodyto sprendimo ar papildomo protokolo įsigaliojimo momentu (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Savas*, C-37/98, EU:C:2000:224, 69 punktą ir Sprendimo *Sahin*, C-242/06, EU:C:2009:554, 63 punktą ir juose nurodytą teismo praktiką).

34 Šiuo atveju iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata, t. y. Danijos įstatymo dėl užsieniečių 9 straipsnio 13 dalis, buvo nustatyta po to, kai Danijoje įsigaliojo Sprendimas Nr. 1/80 ir papildomas protokolas, ir kad pagal minėtą nuostatą sugriežtinamos anksčiau darbuotojų, trečiųjų šalių piliečių, nepilnamečiams vaikams taikytos leidimo atvykti šeimos susijungimo pagrindu sąlygos, todėl ji apsunkina minėtą susijungimą.

35 Be to, neginčijama, kad C. Genc pageidauja atvykti į Daniją, kad susijungtų su tėvu. Taip pat neginčijama, kad tuomet, kai C. Genc pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje, jo tėvas dirbo samdomu darbuotoju Danijoje.

36 Šiomis aplinkybėmis su ekonomine laisve, šiuo atveju laisvu darbuotojų judėjimu, susijusi būtent ieškovo pagrindinėje byloje tėvo, kuriam, kaip teisėtai į Danijos darbo rinką integruotam darbuotojui, taikomas Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnis, situacija (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Savas*, C-37/98, EU:C:2000:224, 58 punktą ir Sprendimo *Abatay ir kt.*, C-317/01 ir C-369/01, EU:C:2003:572, 75–84 punktus).

37 Todėl reikia atsižvelgti tik į darbuotojo Turkijos piliečio, šiuo atveju C. Genc tėvo, gyvenančio atitinkamoje valstybėje narėje, situaciją siekiant nustatyti, ar, remiantis Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnyje nustatyta *status quo* išlyga, reikia netaikyti nacionalinės priemonės, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, jeigu paaiškėja, jog ji gali paveikti jo laisvę dirbti samdomą darbą šioje valstybėje narėje.

38 Taigi, reikia išnagrinėti, ar naujos nuostatos, sugriežtinančios Turkijos piliečių, kurie kaip samdomi darbuotojai gyvena atitinkamoje valstybėje narėje, kaip antai C. Genc tėvas, nepilnamečių vaikų pirmojo leidimo atvykti į šalį sąlygas, palyginti su tomis, kurios šioje valstybėje narėje buvo taikomos įsigaliojant Sprendimui Nr. 1/80, priėmimas gali sudaryti „naują apribojimą“, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 13 straipsnį, minėtiems Turkijos piliečiams naudotis darbuotojų judėjimo laisve šioje valstybėje narėje.

39 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog tokia nuostata, pagal kurią šeimai susijungti yra sudėtingiau dėl to, kad nustatomos griežtesnės pirmojo leidimo atvykti į atitinkamą valstybę narę sąlygos, palyginti su tomis, kurios šioje valstybėje narėje buvo taikomos įsigaliojant papildomam protokolui, yra šių Turkijos piliečių naudojimosi įsisteigimo laisve „naujas apribojimas“, kaip jis suprantamas pagal papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalį (Sprendimo *Dogan*, C-138/13, EU:C:2014:2066, 36 punktas).

40 Taip yra nagrinėjamu atveju, nes Turkijos piliečio apsisprendimą įsikurti vienoje valstybėje narėje siekiant nuolat joje vykdyti ūkinę veiklą gali neigiamai paveikti šios valstybės narės įstatymai, kuriais apsunkinamas arba padaromas neįmanomas šeimos susijungimas ir dėl to toks pilietis gali būti priverstas rinktis arba veiklą atitinkamoje valstybėje narėje, arba šeimos gyvenimą Turkijoje (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Dogan*, C-138/13, EU:C:2014:2066, 35 punktą).

41 Be to, Teisingumo Teismas nusprendė: kadangi Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnyje įtvirtinta *status quo* išlyga yra tokio pat pobūdžio kaip išlyga, numatyta papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalyje, ir kadangi abiem išlygomis siekiama to paties tikslo, 41 straipsnio 1 dalies išaiškinimas taip pat taikytinas *status quo* pareigai, kuri yra minėto 13 straipsnio pagrindas laisvo darbuotojų judėjimo srityje (Sprendimo *Komisija / Nyderlandai*, C-92/07, EU:C:2010:228, 48 punktas).

42 Darytina išvada, kad Teisingumo Teismo sprendimo *Dogan* (C-138/13, EU:C:2014:2066) 36 punkte pateiktas išaiškinimas gali būti taikomas pagrindinėje byloje.

43 Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir Danijos vyriausybė turi tam tikrų abejonių dėl išaiškinimo, pateikto Sprendime *Dogan* (C-138/13, EU:C:2014:2066), atitikties Asociacijos susitarimo išimtinai ekonominiam tikslui, primintina, kad, kaip tai matyti iš šio sprendimo 40 punkto, Teisingumo Teismas Sprendime *Dogan* padarė išvadą, kad pagrindinėje byloje, kurioje priimtas pastarasis sprendimas, nagrinėjamiems teisės aktams taikoma papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalyje nustatyta *status quo* išlyga, nes tarp darbuotojo Turkijos piliečio naudojimosi ekonominėmis laisvėmis valstybėje narėje ir šeimos susijungimo buvo toks ryšys, kad šio piliečio šeimos narių atvykimo ir gyvenimo šalyje šeimos susijungimo pagrindu sąlygos galėjo paveikti jo naudojimąsi tokiomis laisvėmis.

44 Taigi, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 27 punkte, tik tuomet, kai nacionalinės teisės nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kuri sugriežtina šeimos susijungimo sąlygas, gali daryti poveikį darbuotojų Turkijos piliečių, kaip antai C. Genc tėvo, ūkinės veiklos vykdymui atitinkamos valstybės narės teritorijoje, darytina išvada, jog tokia nuostata patenka į Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnyje nustatytos *status quo* išlygos taikymo sritį.

45 Taigi Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnyje ir papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalyje nustatytos *status quo* išlygos, kaip jas išaiškino Teisingumo Teismas, niekaip nereiškia, kad darbuotojų Turkijos piliečių šeimos nariams pripažįstamos teisė į šeimos susijungimą, įsisteigimo ir gyvenimo šalyje teisės.

46 Kalbant apie šeimos susijungimą, kaip matyti iš Sprendimo *Dogan* (C-138/13, EU:C:2014:2066), Teisingumo Teismo praktika *status quo* išlygai suteikia tik vieną poveikį – drausti šeimos susijungimui taikyti naujas sąlygas, kurios galėtų daryti poveikį Turkijos piliečio naudojimuisi ekonominėmis laisvėmis valstybėje narėje.

47 Galiausiai tokio ryšio, kaip apibūdintas šio sprendimo 43 punkte, nebuvo byloje, kurioje buvo priimtas Sprendimas *Demirkan* (C-221/11, EU:C:2013:583) ir kuria Danijos vyriausybė konkrečiai remiasi.

48 Iš tiesų, šis sprendimas buvo susijęs su Turkijos piliete, kuri norėjo, kad papildomo protokolo 41 straipsnio 1 dalyje nustatyta *status quo* išlyga būtų taikoma nuo jos atvykimo į atitinkamą valstybę narę, nes atvykusi į šios valstybės narės teritoriją ji tapo paslaugų gavėja. Tačiau Teisingumo Teismas nusprendė, kad šioje nuostatoje vartojama sąvoka „laisvė teikti paslaugas“ neapėmė pasyvios paslaugų teikimo laisvės (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Demirkan*, C-221/11, EU:C:2013:583, 60 ir 63 punktus), trūko ryšio tarp minėtos pilietės atvykimo į atitinkamą valstybę narę, gyvenimo joje ir ekonominės laisvės vykdymo, todėl ji negalėjo remtis *status quo* išlyga.

49 Išaiškinimas, kuris išplaukia iš Sprendimo *Dogan* (C-138/13, EU:C:2014:2066), be to, atitinka Teisingumo Teismo pateiktą Sprendimo Nr. 1/80 7 straipsnio pirmos pastraipos išaiškinimą, pagal kurį šios minėto sprendimo nuostatos tikslas yra skatinti šeimos susijungimą priimančiojoje valstybėje narėje siekiant palengvinti darbuotojo Turkijos piliečio, teisėtai esančio atitinkamos valstybės narės darbo rinkoje, įsidarbinimą ir gyvenimą šalyje (žr. Sprendimo *Kadiman*, C-351/95, EU:C:1997:205, 34–36 punktus, Sprendimo *Eyüp*, C-65/98, EU:C:2000:336, 26 punktą ir Sprendimo *Ayaz*, C-275/02, EU:C:2004:570, 41 punktą).

50 Todėl reikia daryti išvadą, kad nacionalinės teisės nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, kuri apsunkina šeimos susijungimą, nes sugriežtina Turkijos piliečių, kurie, turėdami darbuotojo statusą, gyvena atitinkamoje valstybėje narėje, nepilnamečių vaikų pirmojo leidimo atvykti į šios valstybės narės teritoriją sąlygas, palyginti su tomis, kurios taikytos įsigaliojant Sprendimui Nr. 1/80 ir kurios dėl to gali daryti poveikį šiems piliečiams vykdant ūkinę veiklą minėtoje teritorijoje, sudaro „naują apribojimą“, kaip tai suprantama pagal šio sprendimo 13 straipsnį, šiems Turkijos piliečiams naudojantis darbuotojų judėjimo laisve šioje valstybėje narėje.

51 Galiausiai primintina, kad apribojimas, kurio tikslas arba pasekmė būtų tai, kad Turkijos piliečio naudojimasis darbuotojų judėjimo laisve nacionalinėje teritorijoje būtų siejamas su labiau ribojančiomis sąlygomis nei tos, kurios taikytos įsigaliojant Sprendimui Nr. 1/80, yra draudžiamas, išskyrus atvejus, kai šis apribojimas patenka į šio sprendimo 14 straipsnyje nurodytus apribojimus, kai jis pateisinamas privalomu bendrojo intereso pagrindu arba yra tinkamas užtikrinti, kad būtų pasiektas teisėtas tikslas, ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti (Sprendimo *Demir*, C-225/12, EU:C:2013:725, 40 punktas).

52 Iš tiesų, pagal Asociacijos susitarimo 12 straipsnį Susitariančiosios Šalys, atsižvelgdamos į išimtinai ekonominį tikslą, kuriuo pagrįsta EEB ir Turkijos asociacija, susitarė remtis Sąjungos pirminės teisės nuostatomis, susijusiomis su darbuotojų judėjimo laisve, todėl šiose nuostatose nustatyti principai, kiek įmanoma, turi būti perkelti ir taikomi Turkijos piliečiams, kurie naudojasi šiame Asociacijos susitarime nustatytomis teisėmis (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Ziebell*, C-371/08, EU:C:2011:809, 58 ir 65–68 punktus).

53 Taigi reikia patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata yra teisėta, t. y. ar atitinka šio sprendimo 51 punkte nurodytus kriterijus.

54 Šiuo klausimu pažymėtina, kad Danijos įstatymo dėl užsieniečių 9 straipsnio 13 dalyje nustatytai sąlygai netaikomas Sprendimo Nr. 1/80 14 straipsnis. Danijos vyriausybė savo ruožtu teigia, kad šią sąlygą pateisina privalomas bendrojo intereso pagrindas, būtent užtikrinti sėkmingą integraciją, ir kad ji yra proporcinga, nes tinkama užtikrinti teisėto tikslo pasiekimą ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti.

55 Dėl klausimo, ar sėkmingos integracijos tikslas gali būti toks privalomas pagrindas, reikia priminti Sąjungos teisėje integracijos priemonėms teikiamą svarbą, kaip tai matyti iš SESV 79 straipsnio 4 dalies, kurioje trečiųjų šalių piliečių integracijos priimančiose valstybėse narėse skatinimas įvardijamas kaip skatintini ir remtini valstybių narių veiksmai, ir keletą direktyvų, kaip antai 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvą 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224) ir 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvą 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (OL L 16, 2004, p. 44; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 272), kuriose numatyta, kad trečiųjų šalių piliečių integracija yra esminis elementas skatinant ekonominę ir socialinę sanglaudą, kuri Sutartyje nurodyta kaip pagrindinis Sąjungos tikslas.

56 Šiomis aplinkybėmis tikslas užtikrinti, kad trečiųjų šalių piliečiai sėkmingai integruotųsi į atitinkamą valstybę narę, kuriuo rėmėsi Danijos vyriausybė, gali būti pripažintas privalomu bendrojo intereso pagrindu, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 35 punkte.

57 Dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos proporcingumo reikia pažymėti, jog kadangi tokia nuostata sudaro darbuotojų Turkijos piliečių judėjimo laisvės apribojimą, kaip tai buvo konstatuota šio sprendimo 50 punkte, jis turi būti vertinamas atsižvelgiant į laisvę, kuria naudojasi Turkijos piliečiai pagal EEB ir Turkijos asociaciją reglamentuojančias nuostatas, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 37 ir 38 punktuose.

58 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą nacionalinės teisės nuostatą tokioje situacijoje, kai atitinkamas vaikas ir vienas iš jo tėvų gyvena kilmės valstybėje arba kitoje valstybėje, siekiant pasinaudoti teise susijungti su šeima iš principo reikalaujama, kad šis vaikas turėtų arba galėtų turėti pakankamai tvirtų ryšių su Danija, kad galėtų sėkmingai integruotis šioje valstybėje narėje.

59 Tačiau minėta sąlyga taikoma tik tuomet, jei prašymas pateikiamas praėjus daugiau kaip dvejiems metams nuo dienos, kai Danijos teritorijoje gyvenantis vienas iš tėvų gavo leidimą gyventi šalyje neterminuotą laikotarpį arba leidimą su galimybe nuolat gyventi šalyje.

60 Kadangi reikalavimu pateikti įrodymą dėl Danijoje turimų tvirtų ryšių siekiama užtikrinti atitinkamų vaikų sėkmingą integraciją šioje valstybėje narėje, kaip nurodo Danijos vyriausybė, reikia daryti išvadą, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata grindžiama prezumpcija, pagal kurią vaikų, dėl kurių šeimos susijungimo prašymas nepateiktas per nustatytą terminą, situacija yra tokia, jog jų integracija Danijoje užtikrinama tik tuomet, jei jie įvykdo tokį reikalavimą.

61 Taigi, atrodo, kad šis reikalavimas, kurį tariamai pateisina tikslas sudaryti sąlygas atitinkamų nepilnamečių vaikų integracijai Danijoje, vis dėlto taikomas atsižvelgiant ne į konkrečią vaikų situaciją, kaip antai jų amžių arba jų ryšius su šia valstybe nare, kuri gali daryti neigiamą poveikį jų integracijai atitinkamoje valstybėje narėje, bet į kriterijų, t. y. į laikotarpį tarp leidimo gyventi Danijoje vienam iš tėvų suteikimo dienos ir šeimos susijungimo prašymo pateikimo dienos, kuris iš pirmo žvilgsnio, atrodo, niekaip nesusijęs su tokios integracijos galimybėmis.

62 Šiuo atveju sunku suvokti, kaip šeimos susijungimo prašymo pateikimas praėjus dvejų metų laikotarpiui po to, kai vienas iš tėvų, gyvenantis Danijoje, gavo galutinį leidimą gyventi šioje valstybėje narėje, galėtų sudaryti atitinkamam vaikui ne tokias palankias galimybes integruotis Danijoje, todėl pareiškėjas privalo pateikti šio vaiko turimų pakankamai tvirtų ryšių su Danija įrodymą.

63 Iš tiesų ta aplinkybė, kad šeimos susijungimo prašymas buvo pateiktas nepraėjus ar praėjus dvejiems metams po to, kai vienas iš tėvų, kuris gyvena atitinkamoje valstybėje narėje, gavo galutinį leidimą gyventi šalyje, pati savaime negali būti prašyme nurodyto nepilnamečio vaiko tėvų ketinimų dėl jo integracijos šioje valstybėje narėje įrodymas.

64 Be to, nagrinėjamo kriterijaus nustatymas siekiant nustatyti, dėl kurių vaikų reikia pateikti pakankamai tvirtų ryšių Danijoje įrodymų, lemia nevienodus galimybių sėkmingai integruotis šioje valstybėje narėje vertinimo rezultatus.

65 Iš tiesų, kaip generalinis advokatas pažymėjo savo išvados 51 punkte, šis reikalavimas, viena vertus, taikomas neatsižvelgiant į atitinkamo vaiko konkrečią situaciją ir jo ryšius su nagrinėjama valstybe nare ir, kita vertus, toks reikalavimas gali lemti vaikų, kurių situacija yra labai panaši, kiek tai susiję su jų amžiumi, ryšiais su Danija ir su joje gyvenančiu vienu iš tėvų, diskriminaciją dėl šeimos susijungimo prašymo pateikimo datos.

66 Šiuo klausimu, be kita ko, kiek tai susiję su atitinkamo vaiko konkrečios situacijos vertinimu, reikia pažymėti, kad šį vertinimą, kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 54 punkte, nacionalinės institucijos turi atlikti remdamosi pakankamai aiškiais, objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais, kurie turi būti nagrinėjami kiekvienu konkrečiu atveju ir kuriuos taikant būtų priimamas motyvuotas sprendimas, kurį turi būti galima veiksmingai apskųsti, siekiant užkirsti kelią administracinei dažno atsisakymo (išduoti leidimą gyventi šalyje) praktikai.

67 Atsižvelgiant į nurodytus argumentus, į pateiktus klausimus reikia atsakyti taip, kad nacionalinės teisės nuostata, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią darbuotojo Turkijos piliečio, teisėtai gyvenančio atitinkamoje valstybėje narėje, ir jo nepilnamečio vaiko šeimos susijungimui taikoma sąlyga, kad pastarasis turėtų arba galėtų turėti pakankamai tvirtų ryšių su šia valstybe nare, kad galėtų

sėkmingai joje integruotis, kai atitinkamas vaikas ir jo kitas vienas iš tėvų gyvena kilmės valstybėje arba kitoje valstybėje ir kai šeimos susijungimo prašymas pateiktas praėjus dvejiems metams nuo dienos, kai atitinkamoje valstybėje narėje gyvenantis vienas iš tėvų gavo leidimą gyventi šalyje neterminuotą laikotarpį arba leidimą su galimybe nuolat gyventi šalyje, yra „naujas apribojimas“, kaip jis suprantamas pagal Sprendimo Nr. 1/80 13 straipsnį. Toks apribojimas nėra pateisinamas.

**Dėl bylinėjimosi išlaidų**

68 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

**Nacionalinė priemonė, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią darbuotojo Turkijos piliečio, teisėtai gyvenančio atitinkamoje valstybėje narėje, ir jo nepilnamečio vaiko šeimos susijungimui taikoma sąlyga, kad vaikas turėtų arba galėtų turėti pakankamai tvirtų ryšių su šia valstybe nare, kad galėtų sėkmingai joje integruotis, kai šis vaikas ir jo kitas vienas iš tėvų gyvena kilmės valstybėje arba kitoje valstybėje ir kai šeimos susijungimo prašymas pateiktas praėjus dvejiems metams nuo dienos, kai atitinkamoje valstybėje narėje gyvenantis vienas iš tėvų gavo leidimą gyventi šalyje neterminuotą laikotarpį arba leidimą su galimybe nuolat gyventi šalyje, yra „naujas apribojimas“, kaip jis suprantamas pagal 1980 m. rugsėjo 19 d. Asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/80 dėl asociacijos plėtros, pridėto prie Susitarimo, kuriuo įsteigiama Europos ekonominės bendrijos ir Turkijos asociacija, kuris 1963 m. rugsėjo 12 d. Ankaroje buvo pasirašytas Turkijos Respublikos, EEB valstybių narių ir Bendrijos ir kuris Bendrijos vardu buvo sudarytas, aprobuotas ir patvirtintas 1963 m. gruodžio 23 d. Tarybos sprendimu 64/732/EEB, 13 straipsnį.**

**Toks apribojimas nėra pateisinamas.**

Parašai.